

آشنایی با علوم و معارف دفاع مقدس

دکتر مجتبی شربتی
دکتر هادی مرادیبری

۱۳۹۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار ویراست چهارم
۴	مقدمه
۶	سرآغاز
	بخش اول: کلیات
۱۳	فصل اول: مفاهیم جنگ و دفاع
۱۳	مقدمه
۱۳	۱-۱ تعاریف و اصطلاحات
۱۴	۱-۱-۱ تعریف جنگ
۱۴	۲-۱-۱ تعریف دفاع
۱۴	۳-۱-۱ تعریف دفاع مقدس
۱۵	۴-۱-۱ تفاوت جنگ و دفاع مقدس
۱۵	۲-۱ انواع جنگ
۱۶	۳-۱ ویژگی‌های جنگ
۱۶	۴-۱ اهداف جنگ
۱۶	۵-۱ اصول جنگ
۱۸	۶-۱ علل و عوامل شروع جنگ‌ها
۱۸	۱-۶-۱ ریشه‌ها
۱۸	۲-۶-۱ زمینه‌ها
۲۰	۷-۱ جنگ و دفاع از دیدگاه اسلام
۲۱	۸-۱ ضرورت جهاد
۲۲	۹-۱ جهاد از منظر روایات
۲۲	۱۰-۱ اهداف جهاد
۲۲	۱۱-۱ ویژگی‌های جهاد
۲۳	۱۲-۱ انواع جهاد

- ۲۳ ۱۳-۱ جهاد دفاعی (دفاع)
- ۲۴ ۱-۱۳-۱ ضرورت و اهمیت جهاد دفاعی
- ۲۴ ۲-۱۳-۱ اهداف جهاد دفاعی
- ۲۴ ۳-۱۳-۱ جهاد دفاعی از دیدگاه قرآن
- ۲۵ ۴-۱۳-۱ جهاد دفاعی از دیدگاه روایات
- ۲۶ ۵-۱۳-۱ شرایط جهاد دفاعی

فصل دوم: آشنایی با جغرافیای مرزی ایران و عراق

مقدمه

- ۲۷ ۱-۲ آشنایی با موقعیت جغرافیایی ایران
- ۲۸ ۱-۱-۲ موقعیت
- ۲۹ ۲-۱-۲ همسایگان و مناطق مرزی ایران
- ۳۱ ۳-۱-۲ وسعت، شکل و جمعیت
- ۳۱ ۲-۲ آشنایی با جغرافیای استان‌های مرزی ایران با عراق
- ۳۱ ۱-۲-۲ جغرافیای منطقه شمال غربی
- ۳۲ ۲-۲-۲ جغرافیای منطقه غربی
- ۳۲ ۳-۲-۲ جغرافیای منطقه جنوب غربی
- ۳۳ ۳-۲ شناخت کلی منطقه خلیج فارس
- ۳۴ ۴-۲ آشنایی با موقعیت جغرافیایی عراق
- ۳۴ ۱-۴-۲ موقعیت، وسعت و جمعیت
- ۳۵ ۲-۴-۲ آب و هوا
- ۳۶ ۳-۴-۲ قومیت، دین و مذهب
- ۳۶ ۴-۴-۲ رودخانه‌های مهم
- ۳۷ ۵-۴-۲ سواحل و بنادر
- ۳۷ ۶-۴-۲ اهمیت عراق

فصل سوم: پیشینه مناقشات مرزی ایران و عراق

مقدمه

- ۳۹ ۱-۳ از دولت عثمانی تا تشکیل دولت عراق
- ۴۰ ۲-۳ مهم‌ترین علل جنگ‌های ایران و عثمانی
- ۴۱ ۳-۳ از تشکیل کشور عراق تا پیروزی انقلاب اسلامی
- ۴۵ ۴-۳ قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر
- ۴۶ ۵-۳ نکات مهم در قراردادهای ایران و عثمانی / عراق
- ۴۷ ۶-۳ بهانه رژیم بعث عراق برای شروع جنگ

۴۸	فصل چهارم: وضعیت ایران و عراق در آستانه جنگ
۴۸	مقدمه
۴۸	۱-۴ وضعیت و شرایط نظام جمهوری اسلامی ایران
۴۹	۱-۱-۴ وضعیت سیاسی و امنیتی
۵۱	۲-۱-۴ وضعیت اقتصادی
۵۲	۳-۱-۴ وضعیت نظامی
۵۵	۲-۴ وضعیت رژیم بعثی عراق
۵۵	۱-۲-۴ وضعیت سیاسی و امنیتی
۵۶	۲-۲-۴ وضعیت اقتصادی
۵۷	۳-۲-۴ وضعیت نظامی
۵۸	خودآزمایی تشریحی بخش اول
	بخش دوم: آغاز تجاوز عراق
۶۱	فصل پنجم: علل، اهداف و زمینه‌های تجاوز رژیم بعث عراق به ایران
۶۱	مقدمه
۶۱	۱-۵ علل تجاوز رژیم بعث عراق
۶۲	۱-۱-۵ نشان دادن چراغ سبز امریکا به عراق در مورد تهاجم به ایران
۶۲	۲-۱-۵ جلوگیری از نفوذ و صدور انقلاب اسلامی در عراق
۶۲	۳-۱-۵ دشمنی رژیم بعثی عراق با اسلام و جمهوری اسلامی ایران
۶۳	۴-۱-۵ عقده حقارت تاریخی صدام در خصوص امضای قرارداد الجزایر
۶۳	۵-۱-۵ همراهی کشورهای منطقه با صدام در تجاوز به ایران
۶۳	۶-۱-۵ تضاد عقیدتی
۶۴	۲-۵ اهداف کلی رژیم بعث عراق
۶۴	۱-۲-۵ حاکمیت مطلق بر اروندرود
۶۴	۲-۲-۵ جداسازی استان خوزستان از ایران و خروج از تنگنای ژئوپولیتیک
۶۵	۳-۲-۵ ادعای برگرداندن جزایر سه گانه ایرانی
۶۶	۴-۲-۵ کسب رهبری جهان عرب
۶۷	۵-۲-۵ تجزیه و یا سرنگون کردن نظام نوپای جمهوری اسلامی ایران
۶۸	۳-۵ زمینه‌سازی تجاوز رژیم بعث عراق
۷۱	فصل ششم: تجاوز سراسری عراق و واکنش ایران
۷۱	مقدمه
۷۲	۱-۶ تجاوز هوایی

۷۲	۲-۶ عکس العمل نیروی هوایی ارتش ایران
۷۳	۳-۶ تجاوز زمینی
۷۳	۱-۳-۶ منطقه شمال غرب
۷۳	۲-۳-۶ منطقه میانی
۷۴	۳-۳-۶ منطقه جنوب غربی
۷۵	۴-۶ مناطق مورد هجوم و عکس العمل رزمندگان اسلام
۷۶	۱-۴-۶ استان‌های آذربایجان غربی و کردستان
۷۶	۲-۴-۶ استان‌های کرمانشاه و ایلام
۷۶	۳-۴-۶ استان خوزستان
۷۹	۵-۶ نقش رهبری امام خمینی (ره) در مقابل متجاوز
۸۰	۶-۶ تدابیر و رهنمودهای امام خمینی (ره)
۸۰	۱-۶-۶ مرحله اول: قبل از شروع جنگ
۸۲	۲-۶-۶ مرحله دوم: بعد از تهاجم رژیم بعث عراق
۸۸	فصل هفتم: اقدامات ایران در سال اول جنگ
۸۸	مقدمه
۸۸	۱-۷ توقف و تثبیت پیشروی ارتش رژیم بعث عراق
۸۹	۲-۷ علل ناکامی ارتش بعث عراق در تهاجم به ایران
۹۰	۳-۷ اوضاع سیاسی - امنیتی و نظامی ایران
۹۰	۱-۳-۷ اوضاع سیاسی - امنیتی
۹۳	۲-۳-۷ اوضاع نظامی
۹۴	۴-۷ اجرای عملیات‌های زمینی، هوایی و دریایی
۹۵	۱-۴-۷ عملیات‌های زمینی
۹۶	۲-۴-۷ عملیات‌های هوایی
۹۷	۳-۴-۷ عملیات‌های دریایی
۱۰۰	خودآزمایی تشریحی بخش دوم
	بخش سوم: آزادسازی مناطق اشغالی و ورود به خاک عراق
۱۰۳	فصل هشتم: آزادسازی مناطق اشغالی
۱۰۳	مقدمه
۱۰۴	۱-۸ عملیات‌های آزادسازی
۱۰۴	۱-۱-۸ عملیات ثامن الائمه (ع)
۱۰۵	۲-۱-۸ عملیات طریق القدس

۱۰۶	۳-۱-۸ عملیات فتح‌المبین
۱۰۸	۴-۱-۸ عملیات بیت‌المقدس
۱۱۱	۲-۸ تحلیل وضعیت عملیات‌های آزادسازی *
۱۱۲	۳-۸ مهم‌ترین عوامل آزادسازی مناطق اشغالی ایران
۱۱۲	۱-۳-۸ تغییر در فرماندهی عالی جنگ
۱۱۳	۲-۳-۸ همکاری و هماهنگی مؤثر ارتش و سپاه
۱۱۳	۳-۳-۸ تجهیز گروه‌های مردمی (بسیج)
۱۱۴	فصل نهم: تعقیب و تنبیه متجاوز
۱۱۴	مقدمه
۱۱۵	۱-۹ چرا جنگ پس از آزادسازی خرمشهر ادامه یافت؟
۱۱۶	۲-۹ دلایل ورود به خاک عراق
۱۱۷	۱-۲-۹ حضور ارتش بعث عراق در بخش‌هایی از سرزمین ایران
۱۱۷	۲-۲-۹ پذیرفته‌نشدن قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از جانب عراق
۱۱۷	۳-۲-۹ ارائه‌نشدن پیشنهاد صلح عادلانه
۱۱۸	۴-۲-۹ نبود اعتماد به تعهدات صدام و حزب بعث عراق
۱۱۸	۵-۲-۹ شرایط نامساعد دفاعی در منطقه مرزهای جنوبی کشور
۱۱۹	۶-۲-۹ انتظار مردم برای سرکوبی کامل دشمن
۱۱۹	۳-۹ اقدامات ایران پس از آزادسازی خرمشهر
۱۱۹	۱-۳-۹ دفع کامل تهاجم سرزمینی
۱۲۰	۲-۳-۹ محدود نگه‌داشتن دامنه جنگ
۱۲۰	۳-۳-۹ توسعه توان دفاعی کشور
۱۲۰	۴-۹ اجرای عملیات در داخل خاک عراق
۱۲۲	۱-۴-۹ عملیات والفجر ۸
۱۲۷	۲-۴-۹ عملیات کربلای ۵
۱۳۲	فصل دهم: جنایات جنگی عراق برای توسعه جنگ
۱۳۲	مقدمه
۱۳۳	۱-۱۰ هدف از کاربرد سلاح شیمیایی
۱۳۳	۲-۱۰ دوره‌های استفاده ارتش بعث عراق از سلاح شیمیایی
۱۳۳	۱-۲-۱۰ دوره اول: از آغاز جنگ تا آزادسازی خرمشهر
۱۳۳	۲-۲-۱۰ دوره دوم: از سال ۱۳۶۲ تا پایان سال ۱۳۶۵
۱۳۴	۳-۲-۱۰ دوره سوم: از سال ۱۳۶۶ تا پایان جنگ

۱۳۴	۳-۱۰ حملات هوایی و موشکی به شهرها (جنگ شهرها)
۱۳۵	۱-۳-۱۰ دوره اول
۱۳۵	۲-۳-۱۰ دوره دوم
۱۳۵	۳-۳-۱۰ دوره سوم
۱۳۶	۴-۳-۱۰ اهداف عراق از جنگ شهرها
۱۳۶	۵-۳-۱۰ واکنش ایران به بمباران و موشک باران عراق
۱۳۷	۴-۱۰ جنگ نفت کش ها
۱۳۹	خودآزمایی تشریحی بخش سوم

بخش چهارم: پایان جنگ

۱۴۳	فصل یازدهم: قطعنامه های صادر شده سازمان ملل در جنگ
۱۴۳	مقدمه
۱۴۳	۱-۱۱ مروری بر قطعنامه های صادر شده
۱۴۵	۲-۱۱ قطعنامه ۵۹۸
۱۴۵	۱-۲-۱۱ مفاد قطعنامه ۵۹۸
۱۴۶	۲-۲-۱۱ نکاتی در خصوص قطعنامه ۵۹۸
۱۴۷	۳-۱۱ برخورد دوگانه سازمان ملل در صدور قطعنامه ها
۱۴۷	۴-۱۱ نتیجه

فصل دوازدهم: مقطع پایانی جنگ

۱۵۰	مقدمه
۱۵۰	۱-۱۲ زمینه های صدور قطعنامه ۵۹۸
۱۵۳	۲-۱۲ پذیرش رسمی قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران
۱۵۴	۳-۱۲ دلایل پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران
۱۵۵	۴-۱۲ گزیده هایی از پیام امام خمینی (ره) مبنی بر قبول قطعنامه ۵۹۸
۱۵۶	۵-۱۲ تجاوز گسترده و مجدد ارتش بعث عراق
۱۵۸	۶-۱۲ دفع تجاوز مجدد ارتش بعثی عراق در خوزستان
۱۵۸	۷-۱۲ اجرای عملیات منافقین (فروغ جاویدان)
۱۵۹	۸-۱۲ عملیات مرصاد
۱۶۱	۹-۱۲ پذیرش رسمی قطعنامه ۵۹۸ از سوی عراق
۱۶۱	۱۰-۱۲ اعلام آتش بس از سوی شورای امنیت سازمان ملل

۱۶۳	فصل سیزدهم: نقش قدرت‌های استکباری و کشورها در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران
۱۶۳	مقدمه
۱۶۳	۱-۱۳ کشورهای عربی
۱۶۴	۱-۱-۱۳ کشورهای عربستان و کویت
۱۶۴	۲-۱-۱۳ کشور اردن
۱۶۴	۳-۱-۱۳ کشور مصر
۱۶۴	۴-۱-۱۳ کشور سوریه
۱۶۶	۵-۱-۱۳ کشور لیبی
۱۶۶	۲-۱۳ بلوک غرب
۱۶۶	۱-۲-۱۳ آمریکا
۱۷۲	۲-۲-۱۳ فرانسه
۱۷۳	۳-۲-۱۳ انگلستان
۱۷۴	۴-۲-۱۳ آلمان
۱۷۵	۳-۱۳ بلوک شرق
۱۷۵	۱-۳-۱۳ اتحاد جماهیر شوروی
۱۷۷	۲-۳-۱۳ چین
۱۷۷	۴-۱۳ سازمان ملل متحد
۱۷۸	۵-۱۳ نتیجه
۱۷۹	خودآزمایی تشریحی بخش چهارم
بخش پنجم: نتایج هشت سال دفاع مقدس و رسالت کنونی دانشگاهیان	
۱۸۳	فصل چهاردهم: پیروزی ایران در دفاع مقدس (نتایج و دستاوردها)
۱۸۳	مقدمه
۱۸۴	۱-۱۴ عوامل پیروزی جمهوری اسلامی ایران
۱۸۴	۱-۱-۱۴ رهبری و فرماندهی حضرت امام خمینی (ره)
۱۸۵	۲-۱-۱۴ ارزش‌های دینی و مذهبی
۱۸۶	۳-۱-۱۴ پشتیبانی مردم از دفاع مقدس
۱۹۰	۴-۱-۱۴ ابتکارات و خلاقیت‌ها
۱۹۱	۵-۱-۱۴ همبستگی ملی و مشارکت عمومی
۱۹۲	۶-۱-۱۴ سبک فرماندهی و مدیریت جبهه
۱۹۲	۲-۱۴ عوامل پیروزی در دفاع مقدس از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)
۱۹۳	۳-۱۴ دلایل پیروزی جمهوری اسلامی ایران
۱۹۳	۱-۳-۱۴ حفظ، تثبیت و تداوم انقلاب اسلامی

۱۹۴	۲-۳-۱۴ شکست استراتژی رژیم بعث عراق
۱۹۴	۳-۳-۱۴ پذیرش مجدد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از سوی رژیم بعث عراق
۱۹۴	۴-۳-۱۴ معرفی عراق به عنوان متجاوز
۱۹۵	۴-۴-۱۴ نتایج و دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران
۱۹۵	۱-۴-۱۴ دستاوردهای داخلی
۱۹۹	۲-۴-۱۴ دستاوردهای خارجی
۲۰۰	۵-۱۴ دستاوردهای دفاع مقدس از دیدگاه امام خمینی (ره)

فصل یازدهم: فرهنگ شهادت و ایثار

۲۰۲	مقدمه
۲۰۳	۱-۱۵ تعاریف
۲۰۳	۱-۱-۱۵ ایثار
۲۰۳	۲-۱-۱۵ ایثارگران
۲۰۳	۲-۱۵ ارزش و منزلت ایثارگران
۲۰۴	۱-۲-۱۵ رزمندگان
۲۰۵	۲-۲-۱۵ جانبازان
۲۰۶	۳-۲-۱۵ آزادگان
۲۱۳	۴-۲-۱۵ شهیدان
۲۱۵	۳-۱۵ راه شهدا، پیام شهدا
۲۱۶	۱-۳-۱۵ پیروی از ولایت
۲۱۶	۲-۳-۱۵ پاسداری از اسلام و انقلاب اسلامی
۲۱۷	۳-۳-۱۵ راز و نیاز و مناجات
۲۱۸	۴-۳-۱۵ شهادت طلبی
۲۱۸	۵-۳-۱۵ استکبارستیزی
۲۱۹	۶-۳-۱۵ انجام تکلیف و رضایت الهی
۲۱۹	۷-۳-۱۵ پرهیز از مظاهر مادی و تشریفات و حفظ بیت‌المال
۲۲۰	۸-۳-۱۵ اعتقاد به انتظار و مهدویت
۲۲۰	۹-۳-۱۵ صبر و استقامت
۲۲۱	۱۰-۳-۱۵ توجه به خانواده و مردم
۲۲۱	۴-۱۵ تشابهات دفاع مقدس و عاشورای حسینی
۲۲۲	۵-۱۵ آمار ایثارگران دفاع مقدس
۲۲۳	۱-۵-۱۵ نکات مورد توجه در خصوص آمار شهدا

۲۲۴	فصل شانزدهم: جنگ نرم و رسالت دانشگاهیان
۲۲۴	مقدمه
۲۲۵	۱-۱۶ مفهوم جنگ نرم
۲۲۵	۲-۱۶ تعریف جنگ نرم
۲۲۵	۳-۱۶ اهداف جنگ نرم
۲۲۵	۱-۳-۱۶ تغییر در باورها، ارزش‌ها و اعتقادات
۲۲۶	۲-۳-۱۶ تغییر در افکار و اندیشه‌ها
۲۲۶	۳-۳-۱۶ تغییر در رفتار
۲۲۶	۴-۳-۱۶ تغییر در ساختار
۲۲۷	۴-۱۶ شاخص‌های جنگ نرم از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی)
۲۲۸	۵-۱۶ محورهای عمده جنگ نرم استکبار جهانی
۲۲۸	۶-۱۶ اقدامات راهبردی جنگ نرم استکبار جهانی در ایران
۲۳۱	۷-۱۶ عوامل و منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران
۲۳۲	۸-۱۶ راهبردهای عمده مقابله با جنگ نرم
۲۳۲	۹-۱۶ راهبردهای مقابله با جنگ نرم استکبار جهانی از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی)
۲۳۳	۱۰-۱۶ رسالت دانشگاهیان در مقابل جنگ نرم
۲۳۵	خودآزمایی تشریحی بخش پنجم
۲۳۶	پیوست‌ها
۲۳۶	پیوست ۱: قراردادهای مهم ایران با دولت عثمانی / عراق
۲۳۸	پیوست ۲: مقایسه وضعیت و شرایط ایران و عراق در آستانه جنگ
۲۴۰	پیوست ۳: نامه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) به فرمانده لشکر ۹۲ زرهی اهواز
۲۴۱	پیوست ۴: تعداد عملیات‌های بزرگ، متوسط و کوچک رزمندگان اسلام
۲۴۲	پیوست ۱-۴: عملیات‌های بزرگ
۲۴۳	پیوست ۲-۴: عملیات‌های متوسط
۲۴۴	پیوست ۳-۴: عملیات‌های کوچک
۲۴۸	پیوست ۵: مقایسه جنگ تحمیلی عراق علیه ایران با جنگ‌های جهانی اول و دوم و ...
۲۴۹	پیوست ۶: حملات هوایی عراق به شهرهای ایران (به تفکیک سال‌های مختلف)
۲۵۰	پیوست ۷: قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل
۲۵۱	پیوست ۸: بخشی از حمایت‌ها و کمک‌های کشورهای جهان به رژیم بعثی عراق
۲۵۳	منابع و مآخذ

پیشگفتار ویراست چهارم

پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس به حول و قوه الهی، با استعانت از حضرت بقیةالله الاعظم ارواحنا له الفداء و با یاری گرفتن از عزیزان صاحب نظر، و نیز با همکاری سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، کتاب آشنایی با علوم و معارف دفاع مقدس را که تجدید نظر شده کتاب قبلی است، برای دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی کلیه دانشگاه‌های کشور در نظر گرفته است.

اگرچه مسائل و ابعاد دفاع مقدس بسیار فراگیر است و در دو واحد درسی نمی‌گنجد؛ ولی این کتاب متناسب با دو واحد درسی برای مخاطبان این مقطع دانشگاهی تدوین شده است. از همین رو، این پژوهشگاه در نظر دارد برای انتقال فرهنگ جبهه و جنگ در ابعاد گوناگون و متناسب با مخاطبان گوناگون، به تدوین و تألیف کتب و منابع معتبر دانشگاهی ویژه کاربران مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا برای دانشگاه‌های کشور و نیروهای مسلح اقدام نماید و بنابراین از خبرگان این حوزه تقاضا می‌کند با همکاری مؤثر و فعال خود این پژوهشگاه را یاری نمایند.

در این چاپ کتاب در بعضی فصول کتاب قبلی تغییراتی صورت گرفته است، مطالب بعضی فصول در هم ادغام یا به فصول دیگری برده شده است. تغییر عمده آن فصل هفدهم است که حذف شده است. مطالبی با عنوان جنگ نرم و رسالت دانشگاهیان در فصل شانزدهم بیان شده است. در انتهای کتاب هم پیوست‌هایی برای اطلاع بیشتر دانشجویان و محققان افزوده شده است.

این نکته نیز بر ما پوشیده نیست که امنیتی را که امروز در سایه آن، مجال پرداختن به مباحث علمی را یافته‌ایم، مدیون شهیدان و ایثارگران دفاع مقدس هستیم؛ کسانی که با بصیرت سرشار خود، به موقع، نیاز کشور به جان‌فشانی خود را درک کردند و در این راه جان خود (شهیدان)، سلامت جسم و روان خود (جانبازان)، یا سال‌هایی از زندگی خود

(آزادگان) را برای حفظ تمامیت ارضی، ناموس و شرافت هم‌وطنان خود، به میهن اسلامی هدیه کردند.

همچنین بر خود واجب می‌دانیم از شهیدان، رزمندگان و ایثارگران مدافع حرم به ویژه پاسدار شهید محسن حججی سپاسگزاری کنیم؛ کسانی که برای دور نگاه داشتن دشمن خونخوار از وطن خود، میدان نبرد را به آن سوی مرزهای کشور بردند تا از اشغال کشورمان به دست دشمنان و درگیر شدن با دشمن در شهرهایمان جلوگیری کنند، و بدین سان خطر جنگ، کشتار مردم بی دفاع، خرابی شهرها و تجاوز به نوامیس را از این کشور دور کردند.

پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس همچنین به حکم وظیفه، از کلیه عزیزانی که در به ثمر رسیدن کتاب آشنایی با علوم و معارف دفاع مقدس و ورود این منبع درسی به دانشگاه‌های کشور تلاش بی‌شائبه‌ای داشته‌اند، به‌ویژه از مجموعه همکاران زیر، سپاسگزاری و قدردانی می‌کند:

- (۱) سردار سرلشکر پاسدار شهید دکتر احمد سوداگر (رئیس اسبق پژوهشگاه)؛
- (۲) سردار سرلشکر پاسدار دکتر سید یحیی صفوی (ناظر عالی درس دفاع مقدس و نماینده شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری)؛
- (۳) کلیه اساتید و فرماندهان هشت سال دفاع مقدس به خصوص سردار سرلشکر پاسدار دکتر محسن رضایی، سردار سرلشکر پاسدار دکتر غلامعلی رشید، امیردربابان علی شمخانی، امیرسرلشکر حسنی سعدی، سرتیپ پاسدار دکتر احمد وحیدی و ...؛
- (۴) سردار سرتیپ ۲ پاسدار هادی مراد پیری (رئیس سابق پژوهشگاه) و دکتر مجتبی شربتی مؤلفین کتاب؛
- (۵) از فرماندهان، پیشکسوتان، خیرگان و محققان هشت سال دفاع مقدس نیز (به ترتیب نام‌های خانوادگی زیر) برای همکاری با مؤلفین در تهیه و تدوین کتاب سپاسگزاری می‌نماییم:

امیرسرتیپ ۲ بازنشسته مسعود بختیاری، سردار سرتیپ ۲ پاسدار بازنشسته علیرضا رفاهیت، سردار سرتیپ پاسدار یعقوب زهدی، امیرسرتیپ ۲ بازنشسته داوود سنجری پور، سردار سرتیپ ۲ پاسدار محمدرضا شعبانی اصل، سردار سرتیپ ۲ پاسدار مهران طهماسبی، سردار سرتیپ پاسدار دکتر حسین علایی، سردار سرتیپ پاسدار احمد غلامپور، امیرسرتیپ ۲ بازنشسته نصرت‌الله معین وزیری، امیرسرتیپ ۲ بازنشسته عبدالحسین مفید،

امیر سرتیپ ۲ بازنشسته سید علی اکبر موسوی قویدل، سرهنگ پاسدار بازنشسته علی میرهاشمی، امیر سرتیپ ۲ حسین ولیوند زمانی، سرهنگ پاسدار احمد یارمحمدی.

رئیس پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس

سرتیپ پاسدار محمدنبی رودکی

پاییز ۱۳۹۶